

..... bv parancsnok,
a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka részére

tárgy: **megkeresés fogyatékossgal élők szabálysértési elzárása tárgyában**

Tisztelt Parancsnok!

Mint az talán Ön előtt is ismert, a Magyar Helsinki Bizottság, a Társaság a Szabadságjogokért és az Utcajogász Egyesület - azon túl, hogy a [Civil Konzultációs Testület](#) tagjaként segítik az Alapvető Jogok Biztosa által működtetett OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus munkáját - [Szabálysértési Munkacsoportot](#) hoztak létre, amely munkacsoport égisze alatt kiemelt figyelmet fordítanak a szabadságuktól szabálysértés elkövetése miatt megfosztott személyek jogainak védelmére. Az utóbbi időben mi magunk, szervezeteink más munkatársai és ügyvéd kollégáink mindennapi munkájuk során egyre gyakrabban tapasztalják, hogy fogyatékossgal élő személyeket sújtanak szabálysértési elzárással, és az ilyen elzárásokat végre is hajtják annak ellenére, hogy *a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabstv.) 10. § a) pontja egyértelműen tiltja, hogy a fogyatékossgal élő emberekkel szemben elzárást alkalmazzanak.*

A problémával az Alapvető Jogok Biztosa, mint OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus (NMM) intézménye is foglalkozott. Az egyik, közép-magyarországi büntetés-végrehajtási intézetben tett [látogatása során](#) az OPCAT NMM látogatócsoport tagjai több esetben is tapasztalták, hogy maga a fogvatartott sem tudta, hogy büntetőjogi vagy szabálysértési elzárás kiszabása miatt fosztották meg személyi szabadságától, de a személyi állomány tagjai sem voltak tisztában ezzel egyes fogvatartottak esetében. A OPCAT NMM továbbá problémaként azonosította, hogy a lefolytatott interjúk alapján a személyi állomány több tagjának nem volt ismerete arról, hogy fogyatékossgal élő személy esetében nem lenne helye szabálysértési elzárás alkalmazásának, továbbá nem volt világos számukra az sem, hogy a vonatkozó jogszabályok a fogyatékossgal fennállását nem kötik semmilyen határozat vagy hivatalos dokumentum meglétéhez. Az AJB-1224/2023. számú jelentésében az OPCAT NMM kiemeli, hogy bár korábbi ajánlása alapján a Büntetés-Végrehajtás Országos Parancsnoka arról tájékoztatta az Alapvető Jogok Biztosát, hogy felveszik az éves oktatási tervükbe a fogyatékossgal élő fogvatartottak jogaival kapcsolatos, személyi állománynak szóló oktatást, a tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy a személyi állomány több tagjához nem jutottak el ezek az ismeretek.

Bár az említett OPCAT NMM jelentés egy konkrét bv. intézetben tapasztalt visszasságokkal foglalkozik, gyakorlati tapasztalataink azt mutatják, hogy a szabálysértési elzárás alkalmazása fogyatékossgal élőkkel szemben az egész országra kiterjedő probléma. Ezért a Szabálysértési Munkacsoportnál kötelezettségünknek érezzük, hogy valamennyi, szabálysértési elzárás végrehajtására kijelölt bv. intézet parancsnokának elküldjük levelünket és felhívjuk figyelmüket azokra a már létező jogi eszközökre, amelyekkel a büntetés-végrehajtási rendszer megakadályozhatja a fogyatékossgal élő embereket jogellenes fogvatartását.

Álláspontunk szerint a legfontosabb annak felismerése, ha egy befogadásra jelentkező személy fogyatékossgal élőnek minősül.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fotv.) 4. § a) pontja alapján az az ember számít fogyatékossgal élőnek, aki **tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással - illetve ezek bármilyen halmozódásával - él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.**

A fogyatékossg megállapításával kapcsolatban nem merülhet fel kétség, ha az érintett személy gondnokság alá van helyezve, valamilyen rendszeres juttatásban részesül fogyatékossgára tekintettel, illetve erről hivatalos igazolással rendelkezik. Fontos, hogy **nem csak a testi fogyatékossg számít fogyatékossgnak, hanem az is, ha az illető valamilyen mentális problémával él, például autizmus spektrumzavara vagy személyiségzavara van.** Hangsúlyozzuk az említett OPCAT NMM jelentés megállapításait: **nem csak az az ember minősülhet fogyatékossgal élőnek, akinek erről orvosi vagy bármilyen más dokumentuma van. Sőt, könnyen lehet, hogy többségben vannak azok a fogyatékossgal élő emberek, akik soha semmilyen „papírt” nem kaptak az állapotukról.**

Ha a befogadás során – akár a befogadásban közreműködő személyi állományi tagok, akár az orvos részéről – felmerül annak gyanúja, hogy a befogadásra jelentkező személy fogyatékossgal él, akkor a *büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bvtv.) 433. § (3) bek. b) pontja* alapján kell eljárni. Említett jogszabályi rendelkezés egyértelművé teszi, hogy a szabálysértési elzárás nem hajtható végre, ha szabálysértési elzárás kiszabását kizáró körülmény következett be. A Szabstv. 10. § a) pontja szerint kizárt az elzárás kiszabása fogyatékossgal élő személlyel szemben.

Következtetésképpen, fogyatékossgal élő személy esetén az elzárás végrehajtásának sincs helye, még akkor sem, ha a Szabstv. tiltó szabályai ellenére a bíróság a rendelkezésére álló iratok alapján mégis jogerősen kiszabta az elzárást. Ennek oka lehet, hogy az eljárás alá vont személy nem köteles megjelenni az átváltoztatásáról döntő bíróság előtt, és a bíróság sem köteles hivatalból személyesen meghallgatni az eljárás alá vont személyt, ha az nem kéri. **Ilyen esetben a bv. intézet lehet a jogellenes fogvatartást megakadályozni képes utolsó „védvonal”.** A bv. intézet jogosult és köteles is megtagadni a befogadást a szabálysértési elzárás végrehajtásának *részletes szabályairól szóló 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet 13. § (2) bek. d) pontja* alapján, ha észleli, hogy az elzárásra jelentkező személy fogyatékossgal élőnek minősül. **Ha pedig a befogadást követően derül ki a szabálysértési elzárást töltő fogvatartott fogyatékossga, akkor a Bvtv. 433. § (3) bek. b) pontja** alapján a fogvatartottat – a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó ügyészség értesítésével egyidejűleg – haladéktalanul szabadítani kell.

A fogyatékossgal élő ember szabálysértési elzárás jogcímén történő fogvatartása nyilvánvalóan jogellenes fogvatartásnak minősül. A jogellenes fogvatartás az érintettnek súlyos és méltánytalan alapjog-sérelmet okoz, ami az állam számára kártalanítási kötelezettséget, a bv. intézet számára pedig hosszú és költséges pereskedést vagy más jogi eljárásokat vonhat maga után. A befogadási eljárás során tanúsított körültekintéssel, a fogyatékossg befogadás során történő felismerésével és felismert fogyatékossg esetén a befogadás megtagadásával elkerülhető a jogellenes fogvatartás, annak minden – az érintettre, az államra, és a bv. intézetre nézve egyaránt – hátrányos következményével együtt.

Természetesen tisztában vagyunk vele, hogy a fogyatékossgal élő személyek elzárása komplex probléma, aminek teljeskörű megoldása nyilvánvalóan nem várható el egyedül a büntetés-végrehajtási szervezetrendszerétől. Egyetértünk az Alapvető Jogok Biztosának [AJB-1224/2023.](#) számú jelentésében foglalt, Belügyminiszter Úrnak címzett javaslatokkal, miszerint a probléma megoldása elsősorban

jogalkotás útján, a meglévő jogszabályok módosításával lehetséges. Amíg azonban erre nem kerül sor, fontosnak tartjuk, hogy minden lehetséges eszközt igénybe vegyenek a jogalkalmazó szervek annak érdekében, hogy valóban csak azok kerülhessenek rácsok mögé, akik jogszerűen erre ítéltettek.

Kérjük a Tisztelt Parancsnokot, hogy fontolja meg levelünkben foglaltakat, hívja fel a befogadás során közreműködő személyi állományi tagok és orvosok figyelmét a fogyatékossgal élő emberek szabálysértési elzárás céljából történő befogadásának tilalmára, és használjon ki minden rendelkezésére álló jogi lehetőséget annak érdekében, hogy fogyatékossgal élő személyeken ne hajtsanak végre szabálysértési elzárást!

Amennyiben további információra lenne szüksége, a Szabálysértési Munkacsoport természetesen készséggel áll rendelkezésére! Kérjük, hogy további konzultáció iránti esetleges igényét vagy kérdéseit szíveskedjen válaszlevélben jelezni!

kelt: Budapest, 2024. november 29.

Tisztelettel,

Szabálysértési Munkacsoport